

ภาคผนวก ก

1. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ทดสอบ

1.1 เทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

เทศบาลนครหาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา ศูนย์กลางเศรษฐกิจการค้าและการท่องเที่ยวในเขตภูมิภาคใต้ตอนล่าง ซึ่งมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของปริมาณมูลฝอยชุมชน อันเนื่องมาจากการขยายตัวของเมือง จำนวนประชากรและนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น รวมถึงพฤติกรรมกรบริโภคที่ก่อมลพิษเพิ่มมากขึ้นด้วย ปัจจุบันปริมาณมูลฝอยในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่มีมากถึง 250 ตัน/วัน จากจำนวนประชากรประมาณ 168,832 คน (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16, 2547) นอกจากนี้แหล่งกำจัดมูลฝอยของเทศบาลนครหาดใหญ่ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลควนลัง จะมีอายุการใช้งานได้อีกประมาณ 17 เดือน (กลุ่มงานส่งเสริมสิ่งแวดล้อมเทศบาลนครหาดใหญ่, พฤศจิกายน 2547) ประกอบกับสถานที่กำจัดมูลฝอยแห่งใหม่ในเขตอำเภอทุ่งขมิ้น ยังมิได้รับการยอมรับให้เข้าดำเนินการจากประชาชน โดยรอบ เทศบาลนครหาดใหญ่ ได้มีโอกาสร่วมงานกับหลายองค์กรทั้งในและต่างประเทศ เพื่อศึกษาและดำเนินการจัดการและการลดปริมาณมูลฝอยชุมชน ทำให้มีประสบการณ์หลากหลายและประสบความสำเร็จจากการดำเนินการดังกล่าวในระดับแตกต่างกันไป เนื่องจากเทศบาลนครหาดใหญ่มีปัจจัยการลดปริมาณมูลฝอยที่เป็นข้อจำกัดหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ความซับซ้อนและความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาวะเศรษฐกิจ ฯลฯ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการลดปริมาณมูลฝอยของเมือง เทศบาลนครหาดใหญ่จึงยังคงเผชิญกับสถานการณ์มูลฝอยที่ต้องเร่งดำเนินการด้านการลดปริมาณมูลฝอยชุมชน ร่วมกับการหาหนทางอื่นๆ ในการกำจัดมูลฝอยอย่างเหมาะสม ถูกวิธี ได้รับการยอมรับ และมีความเป็นไปได้ทางเศรษฐศาสตร์อย่างเร่งด่วน เพื่อมิให้สถานการณ์มูลฝอยของเทศบาลนครหาดใหญ่ กลายเป็นวิกฤตที่ยากต่อการแก้ไขในอนาคต

ชุมชนกลางนา

ชุมชนกลางนา ในอดีตมีลักษณะภูมิประเทศเป็นท้องทุ่งนา มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย คนพึ่งพาอาศัยกัน มีลักษณะเด่นของความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ จากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทำให้ชุมชนเต็มไปด้วยบ้านเรือน สิ่งก่อสร้าง อาคารสถานที่ราชการต่างๆ มากมาย และมีคนต่างถิ่นเข้าไปอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ชุมชนกลางนาเป็นชุมชนหนึ่งของเทศบาลนครหาดใหญ่ ซึ่งมีประสิทธิภาพการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการลดและจัดการมูลฝอยชุมชน มีการดำเนินกิจกรรมตลาดมูลฝอยและโครงการหน้าบ้านหน้ามอง (โครงการดูแลความสะอาดบริเวณหน้าบ้าน) และได้เข้าร่วมโครงการวิจัยไทย-ญี่ปุ่นเพื่อพัฒนาระบบคัดแยกวัสดุใช้แล้ว ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบัน

1.2 เทศบาลตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

เทศบาลตำบลคอหงส์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้รับการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบลคอหงส์ เมื่อเดือน กรกฎาคม ปีพ.ศ. 2546 เทศบาลตำบลคอหงส์เป็นชุมชนขนาดใหญ่ จากข้อมูลประชากรตามทะเบียนราษฎรและประชากรแฝง มีประชากร 60,000 คน (เทศบาลตำบลคอหงส์, 2547) พื้นที่ส่วนใหญ่มีการเจริญเติบโตของชุมชนอย่างรวดเร็ว มีการถมที่สร้างที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก ปัญหาด้านการจัดการมูลฝอยจึงเป็นปัญหาสำคัญ โดยเทศบาลตำบลคอหงส์ มีขยะประมาณ 30 ตันต่อวัน แต่เทศบาลสามารถจัดเก็บได้เพียงวันละประมาณ 15-20 ตันเท่านั้น จึงมีปัญหาขยะตกค้างในแต่ละวันจำนวนมาก ประกอบกับเทศบาลตำบลคอหงส์ไม่มีสถานที่กำจัดขยะของตนเอง เนื่องจากข้อจำกัดในพื้นที่สาธารณประโยชน์และที่ดินมีราคาสูง ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากหลายแสนบาทในแต่ละปี เป็นค่ากำจัดมูลฝอย ณ สถานที่กำจัดของเทศบาลเมืองบ้านพรุ (25 สดางค์/กิโลกรัม, ตุลาคม 2547) และรวมถึงค่าใช้จ่ายเพื่อการบริหารจัดการอีกไม่น้อย ทั้งนี้ เทศบาลตำบลคอหงส์ มีความพยายามที่จะบรรเทาปัญหามูลฝอยด้วยวิธีการลดปริมาณมูลฝอยในชุมชน โดยการรณรงค์การคัดแยกมูลฝอย และเข้าร่วม โครงการนำร่องการลดปริมาณมูลฝอยชุมชนกับโครงการวิจัยร่วมไทย-ญี่ปุ่นฯ ซึ่งมีการดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน (พ.ศ.2548) ณ ชุมชนปาล์มชีวิตี ถ.ปูลณกันท์

ชุมชนปาล์มซิติ

ชุมชนปาล์มซิติ เป็นชุมชนเพิ่งเกิดใหม่ ก่อตั้งมาประมาณ 9 ปี ลักษณะบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นแบบทาวน์เฮ้าส์ ผู้คนที่อาศัยอยู่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มาจากต่างถิ่น ความสัมพันธ์ของสมาชิกส่วนใหญ่เป็นแบบเพื่อนบ้านกัน สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ รับจ้างและประกอบธุรกิจส่วนตัว ตามลำดับ ชุมชนปาล์มซิติ เพิ่งเข้าร่วม โครงการวิจัยไทย-ญี่ปุ่น เพื่อพัฒนาระบบคิดแยกวัสดุใช้แล้ว เมื่อเดือนมิถุนายน 2547 จนถึงปัจจุบัน

1.3 เทศบาลตำบลควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

เทศบาลตำบลควนลัง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอหาดใหญ่ มีอาณาเขตทางด้านทิศตะวันออกติดต่อกับเทศบาลนครหาดใหญ่ เทศบาลตำบลคอหงส์และเทศบาลตำบลบ้านพรุ ได้รับการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบลควนลัง เมื่อปี 2546 ด้วยอาณาเขตที่ติดต่อกับเทศบาลนครหาดใหญ่ เทศบาลตำบลควนลังจึงเป็นพื้นที่เชื่อมโยงและรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเทศบาลนครหาดใหญ่ ทำให้มีการพัฒนาและความเจริญเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งจำนวนประชากร ความหลากหลายของกิจกรรม และปริมาณมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นกัน โดยในปี 2542 มีปริมาณมูลฝอยประมาณ 15 ตันต่อวัน และเพิ่มปริมาณขึ้นมากเป็น 25 ตันต่อวัน ในปี 2548 ทั้งนี้ เทศบาลตำบลควนลัง มีพื้นที่กำจัดมูลฝอยของตนเอง ใช้วิธีการกำจัดแบบเทกองกลางแจ้ง เผา/ฝังกลบ ซึ่งมีได้รับการจัดการให้ยั่งยืน เทศบาลตำบลควนลัง ตระหนักในปัญหามูลฝอยดังกล่าว จึงมีการริเริ่ม โครงการลดปริมาณมูลฝอย และเป็นหนึ่งในพื้นที่นำร่อง โครงการวิจัยร่วมไทย-ญี่ปุ่น เพื่อพัฒนาระบบคิดแยกวัสดุใช้แล้วในชุมชนนำร่อง จังหวัดสงขลา เช่นเดียวกับเทศบาลตำบลคอหงส์ ซึ่งดำเนินการอยู่ในชุมชนควนตันจนถึงปัจจุบัน

ชุมชนควนสันติ

ชุมชนควนสันติ เป็นชุมชนที่มีชาวมุสลิมอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก มีบุคคลดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่มาก ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนส่วนใหญ่จึงเป็นแบบผิวเผิน แต่เนื่องจากมีชาวมุสลิมอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงทำให้ความสัมพันธ์ของชาวมุสลิมบางส่วนมีความใกล้ชิดกัน ชุมชนควนสันติเป็นชุมชนที่มีรอยต่อเชื่อมกับเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ เป็นเส้นทางผ่านของสอง

เทศบาล จึงมีปัญหาเรื่องการทิ้งมูลฝอยจากคนภายนอกชุมชน อีกทั้งเทศบาลตำบลควนลัง (เดิมเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลควนลัง) ยังไม่สามารถจัดระบบการเก็บขนมูลฝอยที่ดีได้ มูลฝอยจึงยังคงเป็นปัญหาสำคัญของชุมชน โดยชุมชนควนสันติได้เข้าร่วมโครงการวิจัยไทย-ญี่ปุ่น เพื่อพัฒนาระบบคัดแยกวัสดุรีไซเคิลแล้ว ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.2548 จนถึงปัจจุบัน

1.4 เทศบาลเมืองบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

เทศบาลเมืองบ้านพรุ ตั้งอยู่ในตำบลบ้านพรุ ทิศเหนือจรดตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ ทิศใต้จรดตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ มีพื้นที่ 17.97 ตารางกิโลเมตร เทศบาลเมืองบ้านพรุมีการจัดการมูลฝอยแบบสหการ ร่วมกับอบต.บ้านพรุ เทศบาลตำบลคอหงส์ เทศบาลตำบลพะตง และอบต.พะตง โดยสถานที่กำจัดมูลฝอยตั้งอยู่ในพื้นที่อบต.บ้านพรุ มีเทศบาลเมืองบ้านพรุเป็นองค์กรหลักในการบริหารจัดการ เนื่องจากพื้นที่ฝังกลบมูลฝอยส่วนที่มีการใช้งานในปัจจุบันกำลังจะเต็มภายในปี 2549 นี้ ในขณะที่การก่อสร้างพื้นที่ส่วนใหม่ยังไม่แล้วเสร็จ เทศบาลเมืองบ้านพรุจึงมีความจำเป็นที่ต้องการความร่วมมือจากองค์กรที่ร่วมทิ้งลดปริมาณมูลฝอยของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทศบาลตำบลคอหงส์ ที่มีปริมาณมูลฝอยมากกว่าองค์กรอื่นและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ด้วยการเล็งเห็นข้อจำกัดของสถานที่ฝังกลบมูลฝอย เทศบาลเมืองบ้านพรุ จึงมีแนวคิดเริ่มดำเนินกิจกรรมการลดปริมาณมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด โดยนำร่องเพียงบางชุมชนตามความสมัครใจในปี 2549